

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

בן סורר ומורה

מרים וייטמן weitman333@gmail.com

1. דברים כ"א יח-כא

(יח) כִּי יְהִי לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינּוֹ שָׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם.

(יט-כ) וְתִפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְדָּמוֹ: וְאָמְרוּ אֵל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינּוֹ שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ זוֹלָל וְסָבָא.

(כא) וּרְגַמְהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים נִמְתּוּ וּבַעֲרַת הַרַע מִקֶּרֶב וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ.

2. **בראשית כ"ח, כ-כב:** אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש: ושבתני בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים: והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.

רש"י: והיה ה' לי לאלקים – שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף, שלא ימצא פסול ברעי.

רמב"ן: איננו תנאי כדברי רש"י אבל הוא הנדר, ועניינו אם אשוב אל בית אבי אעבוד השם המיוחד בארץ הנבחרת.

3. **דברים ל, א-ג:** והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה: ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה.

סנהדרין צ"ז ע"ב: רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין.

4. **מלבי"ם:** כל לשון זה הוא למותר שהיה לו לומר כמו שכתוב בכל מקום והוצאתם אותו אל זקני עירו. ועל כורחך שכל זה בא לתנאי, שדוקא אם יתפשו בו אביו ואמו, כי יכולים למחול לו ואינו צווי שיתפשו דווקא.

5. **אברבנאל:** המצוה זו אינה מחודשת, כי השם יתברך צוה 'כבד את אביך ואת אמך' ו'איש אמו ואביו תיראו'... גם צוותה התורה 'והתקדשתם והייתם קדושים' שתהיו פרושי' ממותרי התאוות הגשמיות... כאשר יהיה לאיש בן סורר ומורה רוצה לומר סר מן הדרך הישרה... ומורה כנגד אביו ואמו ומקללם. או... שהוא גם מחטיא את הרבים

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

ומורה אותם דרך פשעיו... צווה שעם היות טבע האב והאם לרחם על הבן - הם לא יעשו כן... ויתפשו בו אביו ואמו ויוציאו אותו אל זקני עירו שהוא בית דין של כ"ג, ולא יהיה זה בסתר כי אם בפרהסיא כמו שכתוב 'אל שער מקומו'. ואמרו אל זקני עירו בננו זה חוטא.

6. **משנה סנהדרין ח, א-ה:** 'כי יהיה לאיש בן' - בן ולא בת, בן ולא איש. הקטן פטור שלא בא לכלל מצוות. אכל בחבורת מצוה, אכל בעיבור החודש, אכל מעשר שני בירושלים, אכל נבלות וטרפות... אכל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה. אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיגנוב משל אביו. היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיהו שניהם רוצים. רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו ראויה לאביו, אינו נעשה בן סורר ומורה. היה אחד מהם גידם או חגר או אלם או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה, שנאמר 'ותפשו בו אביו ואמו', ולא גדמין, 'והוציאו אותו', ולא חגרין, 'ואמרו', ולא אלמין, 'בננו זה' ולא סומין, 'איננו שומע בקולנו', ולא חרשין. בן סורר ומורה נדון על שם סופו, ימות זכאי ואל ימות חייב.

7. **סנהדרין סט ע"ב – ע ע"א:** תניא אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה... אלא גזירת הכתוב היא בן ולא בת.

ירושלמי סנהדרין פרק ח הלכה א: מי היה בדין שיהא חייב, הבן או הבת? הווי אומר: הבת, ופטרה התורה את הבת וחייבה את הבן. מי היה בדין שיהא חייב, קטן או גדול? הווי אומר: גדול, פטרה התורה את הגדול וחייבה את הקטן. מי היה בדין שיהא חייב, הגונב משל אחרים או הגונב משל אביו ואמו? הווי אומר: הגונב משל אחרים. פטרה התורה הגונב משל אחרים וחייבה הגונב משל אביו ואמו. ללמדך שכולן אינן אלא **בגזירת מלך**.

8. **סנהדרין עב ע"א:** תניא רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין לסיקל? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה **ימות זכאי ואל ימות חייב**.

9. **סנהדרין עא ע"א:** תניא, בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דרוש וקבל שכר.

10. **סנהדרין עא ע"א:** בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר... אמר רבי יונתן: אני ראיתיו, וישבתי על קברו... עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות ולמה נכתבה - דרוש וקבל שכר... אמר רבי יונתן: אני ראיתיה, וישבתי על תילה... בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר... אמר רבי אליעזר ברבי צדוק: מקום היה בתחום עזה והיו קורין אותו חורבתא סגירתא. אמר רבי שמעון איש כפר עכו: פעם אחת הלכתי לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו, ואמרו: אבנים מנוגעות פינו לשם.